

յագիրը Մշոյ լքեալ կամսանց մտաեն՝ միանդամ չնդ միշտ կը լուծէր:

— Ամերիկայէ 100 ոսկի զրկուած է նորաստից յանձնաժողովին:

— Քալուի մէջ գաւառական ընդհ. ժողով քումարուելով քուէտրկութիւն կատարուած և այնիբու մեծամասնութեամբ Առաջնորդ ընտրուած է Մուշի Նախկին վանահայր Տ. Վարդան Ժ. վ. Յակոբեան:

— Սիսէն Տ. Եղիկ քհ. Թուր-Սարդիսիան ժանուցած է Կրօն. Ժողովին, թէ ճէպէլի Պէրէքի կողմերու ազգայինք անհովիւ մշացած ըլլալով՝ տղիտաբար կը գեմեն դուանտիխովութեան. Եկեղեցիներէն շատերը պէտք եղած կրօնական մատեաններէն զուրկ են. Տ. Եղիկ քհ. լի ինդրէ որ գանէ Շարականներ, Փամադրքէր և Եկեղեցական զգեստներ ուղարկուին: Ժողովը որոշեց արժանն անօրինել երը Ա. Էջմիածնէն սպասուած Եկեղեցական գրքերը հասնին:

— Կիլիկիոյ Կաթող. տեղապահ Տ. Բէքմէզիան Սրբազան՝ Տ. Խորէն վ. Գիմաքուեանը Մերսինի քարոզիչ կարգած է տեղւոյն ազգայիններու ինքանին համաձայն:

— Սոյց ժառանգաւորաց վարժարանին նիւթեական անձկութիւնը նոր մտահոգութիւններ կը պատճառէ անոր յարատելութեան համար: Տեղապահ Սրբազանը Սիսէն նոր նուիրակ վարդապետ մը զրկած է՝ կարեւոր հանգանակութեան մը ձեռնարկելու համար: Քանի մը քահանաներէ և աշխարհականներէ յանձնաժողով՝ մը պիտի կազմուի նպաստ հաւաքելու համար այս բարենպատակ հաստատութեան:

— Հարասանեկան տգեղ սովորութիւններն ու զեղծումները վերցնելու համար՝ Առանայի Կրօն. Ժողովն 7 յօդուածէ քաղկացեալ ժանուշագիրը մը պատրաստած էր: Դեկ. 6 կիր. օրը Եկեղեցու մէջ կարգացուեր է մեծ զոհութիւն պատճառելով ժողովրդին:

րութեանց յաղթելով հաւատարիմ է մնացել իւր մայրենի Հայաստանեաց Եկեղեցուն: Վերջին ժամանակ զրկուած էր քահանայից. զարդութիւնը լնարութեամբ Մայր Աթոռն էր ուղարկուած պ. Կարապետ Կայնայիան, որ 1½ տարի այստեղ մնալով վարժուեցաւ Եկեղեցական պաշտամանց մէջ և ապա անցեալ հօկա: Ճեռնապրուելով՝ հայրենիք զնաց: Այժմ մի բաղաքացու Տ. Օ. Մ. Թորդոմեանցի կողմից թղթակցութիւն ենք ստացել, որ ժողովրդի ուրախութիւնն է նկարազրում նորընձայի նոյնեմբ. 9.ին Սուչաւա ժամանելու առթիւ Ռւրախ է հայ գաղութը և որդիական ակնածութեամբ իւր շնորհակալութիւնն է յայտնում Ն. Վ. Հայափառութեան նորընձայի Ճեռնապրութեան համար: Տ. Կարապետ քահանան իւր հոգեոր կոչման պարագը կատարելուց զատ՝ քաղաքի վարժարանի հայ աշակերտներին կրօն է ուսուցանում, որոնք երկար ժամանակ զրիուած էին մայրենի Եկեղեցու վարդապետութեամբ զաստիարակուելուց: Սուչաւայի հայերն ունին և ազգային գովորութիւն, ուսանում են մայրենի լիզուն: Եկեղեցական երգեցողութիւն, փոխասացութիւն են: Յարգելի թղթակցի ասելով՝ մոյրենի լիզուն մարելու վիճակի մէջ էր: բայց այժմ յոյս ունին, որ կարծ ժամանակի մէջ կիրակինդանանց գարձեալ շնորհիւ յիշեալ քահանայի: Թղթակիցը հրմանօք է յիշում: թէ ինչպէս հայ մանուկներից աղզային երգեր են լսում այժմ:

— Յօդուածազիրը մեծ զովասանքով է իսօսում նաև Տ. Արսէն վարդապետ Վեհունու գործունելութեան մասին: որ իւր քարոզներով կարոզացել է ժողովրդի մէջ ոգեսրութիւն յառաջ բերել բարեկարգել դըպրոցը: ուր զիսաւորապես հայ աղջիկներն են ուսանում: Նա վերակազմել է հանգած «Անի Ընկերութիւնը» որի վարչութեան գլուխն են անցած տեարք Կարապետ, Դրիգոր Կայինայ, Օգիւստ Թորոսովիչ իրենց նորընձայ քահանայի նախազահութեամբ: Սուչաւայի մեր հայ քոյրերն էլ անմասն չեն մնացել այս ընդհանուր շարժման մէջ: մի խումբ պատօւելի տիկնայիք հանգանակութիւն են արել նոր

ԱԻՍՏՐԻՈՅ ՀԱՅՔ

Սուչաւայից. Այս քաղաքը Աւստրիայի Հայոց կեդրուններից մէկն է: «Արարատ» ի ընթերցողներն անշուշտ յիշում են անցեալ տարուաց «Արարատ»ի № 1 և 2 հրատարակուած յօդուածը: Սուչաւան մեր հեռաւոր այն գաղութներից մէկն է, որ ամեն դժուա-

տարուայ առթիւ գպրոցի աշակերտներին և աշակերտուհիներին, մանաւանդ աղքատներին, պարզեներ տալու համար:

Մեր ազգակիցների այս մատառը շարժման համար շատ ուրախ ենք և ի սրտէ յաջողութիւն ենք բարեմաղթում:

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ ԴԱՐԱԲԸՆԴԻ ԲԱՐԲԱՌԻ

(Եարութակուրիւն) *

Ե և է

Որովհետեւ հին հայերէնի և և և ձայները՝ ինչպէս ուրիշ շատ բարբառներու, նոյնպէս նաև Դարաբաղի բարբառն մէջ մեծ մասով նոյն փոփոխութիւններուն ենթակայ եղած են, ուստի յարմար կը դատակնք երկու քք միասին կցել այսուղի։ Դիւ ըութեան համար այս մասը կը բաժնենք շորո ստորաբաժնութիւններու։ Ա. և և և շեշտի տեսակտով։ Բ. և և և բառի մէջ։ Գ. Բառի սկզբանը։ Դ. Բառի վերջը։

Ա. և և և շեշտի տեսակտով։

Ա-ի մասին ինչ փոփոխութիւններ որ նկատեցինք վերը շեշտագքութեան տեսակէտով՝ նոյն փոփոխութիւններուն ենթակայ են նաև և և և ձայները, Զանց առնելով խօսիլ մանրամասնորէն այդ փոփոխութիւններուն վրայ, ինչ որ աւելորդ կտկութիւն պիտի լինէր, բաւական կը համարենք միայն համարութիւն յեշել զանոնք և մէջ բերել հարկաւոր օրինակները։

1. Գրաբարի միավանկ բառերուն մէջ և և և ձայներուն շեշտն անփոփոխ մնացած, մինչև իսկ երբ նոյն բառը Դարաբաղի բարբառն մէջ բազմավանկի է վերածուած։ Օր. ինժներ՝ խէժ. վէյշի՝ վէդ, սէրմ կամ սիրմի՝ սէրմն, նրէն՝ նեղ, էյժ՝ էզ, յէզնի՝ նզն։

2. Բազմավանկ բառերու մէջ շեշտեալ և և և վերածուած անշեշտի։ Օր. մծարկ՝ մեծարել. էվիլ՝ աւել, յիրկի՝ շիրկի. համեր՝ աներ, աղվակ՝ աղուածուած։

3. Աերջավաննեկի շեշտ աեզափոխուած վերջնթեր և և և ձայներուն վրայ, Օր. յէնրի՝ քենի, կյուկզմամ՝ գերեզման։ Փրցինեղան՝ բարեկենդան։ րրերուն՝ թերթերունք (թարթէւ)։

4. Գրաբարի վերջընթեր վանկէն առաջ գտնուած բոլոր և և և ձայներն՝ իրք անշեշտը-ի վերածուած։ Օր. մծանալ՝ մեծանաւ. մղրման՝ մեղմանն, մեղու. մծարկ՝ մեծարել. սրիլիկվուլ ուերկել, րրերուն՝ թերթերունք, կյուկզման՝ գերեզման. բրբրմանկ (միւս՝ * բրկունակ)՝ թեթեռնիկ, յրիզին՝ (կայ նաև յիրիզին)՝ երեկոյ. յրիսուն՝ երեսուն. յրվան՝ երևալ. յրդին՝ եղան. հըներակ՝ երան։

5. Փոխանակ յաբաշեշտի բառերը մնացած շեշտուոր, բայց գարճեալ անշեշտ և և և ընկած։ Օր. իլրմոնը՝ աւելորդ, տինօց՝ գեղնուոց, ոլկ՝ մեղի, յրան՝ (ի) վերայ, բրդի կամ յըրի դէպի։

6. Հոլովման և ածանցման ժամանակ և և և ձայներն ընկած շեշտի պատճառաւ։ Օր. յրգերակ՝ եղներով, սրմբերէ, մծանալ՝ մեծանաւ. նորուն՝ նեղութիւն։

7. Անշեշտ և և և ձայները բոլորովին ջընջուած։ Օր. փրցինեղան՝ բարեկենդան. յէյնը՝ եղունդն, յէխծէ կամ յէխցէ եկեղեցի. յրիկ՝ երէկ յորփիկ, հօրեզրայց։ Խոկ խօսա, եկած պիտի ըլայ երախայց։ և ոչ թէ երեխայց ձեէն։ Ա. ի օ ձայնաշընթիւնը տես Ա-ի մասնական փոփոխութեանց մէջ։

8. Բացառութիւնները որոնց մէջ անշեշտ կամ և ընկած չեն։ Օր. յիհիշէրիկ՝ շուեքշարաթի, վոլխանակ * յրշշէրիկ ձեէն. ավիտարան կամ յիլտարան՝ աւետարան, փոխ. * յլիլտարան. սկղմէլ (կամ նաև սղմէլ)՝ գեղնիկ. կիցինպիկ՝ կեղծաւոր։

Բ. և և և բառի մէջ

Ե և և և բառի մէջ կը կըեն հետեւեալ ձայնափոխութիւնները։

1. Առհաօարակ կը վերածուին կ-ի. այսպէս՝ միավանկ բառերու մէջ, սկզ գեղ թոյն. քիփ թէփ. կէս՝ գետ, իսկ՝ խէթ, ծուռ, խէժն՝ խէժ. շէն՝ շէն (զիւղ. 2. ուրախ). յէս կամ յէքը՝ յետոյ. մէկնկ՝ մէղք, մէկն՝ մէղք, ծէր՝ ծէթ. ծէռ՝ ծեռք. ցիկ՝ ցելս, տէկ՝ տեղ, տեղի, վէյշ կամ վէյշի՝ վէդ. վէյշ՝ խէզն, իսկն՝ խէլք, սէկն՝ սէկ (փայտեայ գամ), սէրմ՝ սէրմն, սէնն՝ սէռն (անեւել). վէրջ, պէննը՝ բեռն, քիկ՝ պէխ։

Եէկ և կէս վանկով բառերու մէջ եղած օրինակներն են՝ նընգէր՝ ընկեր, յէկ՝ կճեպ. տոկի՝ տըեթ, լոյկէր՝ լոյկերը, լիէկ՝ կլակ, կլայեկ։

Գրաբարի երկավանկ բառերուն շեշտեալ և կամ և ձայնը շեշտի տեղափոխութեամբ Դարաբաղի բարբառն մէջ վերածուած անշեշտ կ-ի.